

Devrimci parti üzerine Nahuel Moreno'yla röportaj

Aşağıdaki metin Nahuel Moreno (1924-87) yoldaş ile ölümünden bir yıl kadar önce yapılmış uzunca bir söyleşidir (Discussions avec Moreno). Uluslararası İşçi Birliği-Dördüncü Enternasyonal ile Arjantin'deki MAS'ın (Sosyalizme Doğru Hareket) kurucusu olan Moreno, devrimci Marksizm'in, Ortodoks Troçkizmin, Troçki sonrası önde gelen liderlerinden biridir.

-Bütün devrimci Marksistler işçi sınıfının politik partisinin önemini vurgularlar. Siz de öyle Moreno. Devrimci partinin inşasına neden bu kadar önem veriyorsunuz?

-Bunun tarihsel bir olguyla ve tarihin Marksist tanımıyla bir ilişkisi var. Daha önce değinmiş olduğum bazı kavramları açmak için sonuncusundan başlayalım. Marx tarihin sınıflar tarafından yapıldığını söylemiştir. Bu tanım doğru olmakla birlikte bana biraz özet gibi geliyor. İnsanlık tarihini sınıf mücadeleleri tarihi olarak tanımlarken köle sahipleri ile kölelerden, feodal beyler ile serflerden, burjuvalar ile proleterlerden söz etmiştir **(1)**. Ben sorunun biraz daha karmaşık olduğunu düşünüyorum, çünkü tarihsel sürece aynı zamanda devlet, sınıfların çeşitli grupları ve kesimleri ve bunların önderlikleri ve örgütleri de müdahale eder. Tarihsel sürecin ekseninin sınıf mücadelesi olduğu doğrudur, ama bu mücadeleye çeşitli kesimler birleşik ya da ayrı ayrı örgütleriyle ve önderlikleriyle birlikte katılırlar. Bir başka biçimde söyleyecek olursak, tarih yalnızca iki antagonist sınıfın arasındaki mücadelenin ürünü değil, aynı zamanda iki ya da daha çok sayıdaki sınıfın değişik kesimleri arasındaki mücadelelerini de (ya da mücadele ittifaklarını da) içeren daha karmaşık bir süreçtir.

Marx toplumsal kesimlere ilişkin kesin teorik tanımlar yapmamış, ama bunları devasa zenginlikteki somut tarihsel çalışmalarında çözümlenmiştir. Bu yapıtlarında yalnızca iki ya da üç sınıftan değil, birçok kesimden söz eder.

Örneğin Fransa'da Sınıf Mücadeleleri'nde yalnızca burjuvazi ve proletaryadan söz etmekle kalmaz, çok sayıdaki toplumsal gruptan (değişik burjuva kesimleri, toprak sahipleri, işçiler, köylüler, küçük burjuvazi ve lümpen proletarya) ve bunların örgütleri ile önderliklerinden oluşan bir dokuyu anlatır.

Örneğin, gerçek Napoléon'un bir karikatürü dediği III. Napoléon'un politik girişimlerini nasıl Paris lümpen proletaryasına dayandırdığını gösterir(2).

Nihayet, Marx'ta dahiyane olan şey, tarihin sınıflar ve bireyler tarafından yapıldığına ilişkin tanımıdır. Bu temelde, sürecin Manifesto'da tanımlandığından çok daha karmaşık olduğuna işaret etmemiz gerekir; Marx tarihsel incelemelerinde daha doğru bir tanıma ulaşmıştır.

-Sınıfsal kesimler sınıf mücadelelerinde ve toplumda farklı roller mi üstlenir?

-Tamamiyle. Örneğin Rus devriminde iktidarın alınması proletaryanın tümü tarafından desteklenmemiştir. Menşevikler tarafından yönlendirilen, doğrudan doğruya karşıdevrimi destekleyen bir demiryolu işçileri kesimi vardı. Öte yandan genel olarak burjuvazinin yanında yer alan orta sınıfın Sol Sosyalist Devrimciler tarafından yönlendirilen bir kesimi Bolşevikleri izlemiş ve hatta ilk Sovyet hükümetine katılmıştı. Gördüğümüz gibi toplumsal doku çok karmaşıktır, yalnızca burjuvalar ile proleterler arasındaki bir karşıtlığa indirgenemez.

Fransız etnolog Meillassoux'a göre geri ülkelerde kapitalist üretimin toplumsal temeli proletarya değil, tarım yarı proleterleridir, çünkü burjuvazi onlara çok düşük ücret ödeyebilir; bu tip bir işçi barınma ve beslenme bakımından ücretine bağımlı değildir, kırsal kesimdeki ailesine bağımlıdır. Bu nedenle de kapitalist onu bir kent işçisinden daha düşük bir ücretle çalıştırabilir. Bu örnekte açıkça kapitalist bir kesimle karşı karşıyayız, ama işçi yarı proleter, yarı köylüdür(3).

-Biraz da öncülerin rolüne değinir misiniz?

-Ben de ona geliyordum. Sınıflar ve sınıfsal kesimler var olduğu gibi, bunların her birinin önderlikleri de vardır. Zaman zaman ortaya toplumsal bir rol oynayan bir birey, örneğin bir Spartaküs çıkar. Kabilelerde şefler vardır. Tüm insan topluluklarında onları yönlendiren birileri, bir üstyapı vardır.

Fransız devrimiyle birlikte, burjuvazinin daha önceki tüm gelişimi tarafından hazırlanmış, yeni, özgün kurumlar ortaya çıktı, bunlar politik partilerdi. Dolayısıyla, eğer önderliksiz mücadele mümkün değilse, önceki tanımı geliştirebilir ve insanlık tarihinin, çeşitli kesimleri ve önderlikleriyle birlikte sınıfların mücadele tarihi olduğunu söyleyebiliriz. Ve Fransız devriminden beri bilinir ki, bu önderlikleri örgütlemenin en iyi yolu politik partiler inşa etmektir. Parti nedir? Parti, bir sınıfı ya da sınıfın belirli bir kesimini (ve çoğunlukla sınıflar ya da kesimler arası bir ittifakı) yönlendiren ya da yönlendirmek isteyen ve kalıcı bir yapıya, çalışma yöntemine ve bir programa sahip bir gönüllü birliktir.

Şimdi çok önemli bir teorik soruna geliyoruz. Marx kendi döneminde işçi sınıfının ancak tek bir partiye sahip olabileceğini söylemişti. Daha sonraları proletarya içinde değişik kesimlerin ve bunların her birine karşılık düşen bir partinin bulunduğu görülmüştür. Bu partilerin çok sağlam toplumsal temellerinin olduğu inkar edilemez, örneğin sosyal demokrasi, II. Enternasyonal partileri işçi aristokrasisine dayanır.

Biz Troçkistler proletaryanın dünya ölçeğinde bir devrimci önderliğe ihtiyacı olduğunu düşünürüz, bu bugün yok. Bunun için partiyi inşa etmek gerekir. Bir sınıfın ya da bir sınıfsal kesimin önderliğinin çağdaş ifadesi budur.

-Bu Marx'ın "bir sınıf, bir parti" varsayımının yanlış çıktığı anlamına mı geliyor?

-Bu varsayım onun döneminde ve modern proletaryanın oluşmasına ve ortaya çıkışına değin bir süre daha doğrudu. Daha o zamanda birçok burjuva partisinin bulunduğu geçen yüzyılda Marksistler proletaryanın içinde tek bir partinin varlığını kolaylaştıran güçlü bir eğilimin bulunduğunu savunmuşlardır, çünkü işçi sınıfı sömürücü sınıftan çok daha homojendi.

İçinde bulunduğumuz yüzyılda, özellikle emperyalizmin ortaya çıkışıyla birlikte durum çok daha karmaşık bir hale gelmiştir. Değişik yapısal ve tarihsel oluşumlarla karşı karşıyayız; göçmenler var, değişik zanaatlar ya da meslekler var. Öte yandan modern bir orta sınıfı ortaya çıktı; bunlar bana göre işçi sınıfının bir kesimini oluşturuyorlar, çünkü ücretleriyle geçiniyorlar. Burjuvazinin arasında olduğu gibi işçi sınıfının içinde de, sınıfın değişik kesimlerini temsil eden değişik işçi partileri var, her ne kadar proletarya onun kadar dağınık ve hiçbir zaman onunki kadar çok sayıda partiye sahip olmamış olsa bile.

Arjantin'de 1930'lardan beri tartışmasız bir biçimde toprak sahipleri sınıfını temsil eden bir Muhafazakar Parti vardır. Bir dönem General Augustin P. Justo çıkmış, devlet başkanlığını üstlenerek, kendisi Muhafazakar olmamakla birlikte Muhafazakarlar adına devleti yönetmiştir. Justo, Radikaller'in emperyalizme en bağlı, yabancı büyük şirketlerin avukatlığını yapan kesimlerini, orta sınıfın emperyalist sömürgeleştirmeye birlikte aristokratlaşmış kentli kesimlerini ve nihayet Radikal Parti'nin Irigoyen'e muhalif kesimlerini temsil ediyordu. Justo'nun başkan yardımcısı Roca ise bir Muhafazakar'dı.

Muhafazakarlar ile "antipersonalist" Radikaller emperyalizm yanlısıydı, ama gene de iki ayrı partide toplanmışlardı, çünkü ikinciler deniz ve demiryolu taşımacılığına dayalı işlerde uğraşan hali vakti yerinde orta sınıfı temsil ederken, Muhafazakarlar Patron Costas, Saravia, Menedez Behety, Anchorena aileleri gibi büyük toprak sahiplerini, Buenos Aires eyaletinin büyük mülk sahiplerini temsil ediyordu. Halk Muhafazakarlara "sığırcılar", Radikallere de "koyuncular" diyordu, çünkü sığır sahipleri koyun sahiplerinden daha zengindi.

Bu iki resmi burjuva partisinin yanı sıra, Irigoyen hükümetine muhalif radikaller

vardı. Santa Fe eyaletinde de İlerici Demokrat Parti vardı. Bunlardan ayrı olarak çok daha karmaşık bir burjuva partisi daha bulunuyordu; bu, işçi sınıfına dayanan Peronizm'di.

İşçi partilerine gelince, Peronizmin gelişimiyle birlikte sahneden silinen Komünist Parti ile Sosyalist Parti'den başka bir parti yoktu. 1940'larda çok büyük bir işçi kitle partisi, İşçi Partisi ortaya çıktı; bu parti de bizzat kendisinin desteklediği Peron tarafından tasfiye edildi.

Gördüğünüz gibi az sayıda işçi partisi vardı. Genel olarak tüm ülkelerde ancak bir ya da iki güçlü işçi partisi vardır, ya da hiç yoktur.

-İşçi sınıfı içinde ayrıcalıklı kesimler var mı?

-Elbette! Emperyalist ülkelerde bağımlı ülkelerin sömürsünden gelen kârların kırıntıları üzerinde yaşayan bir işçi kesimi vardır. Ama bu bizim ülkemizde de var. Ben gençken, günlük La Prensagazetesinin işçileri çok ayrıcalıklıydılar ve şirketi Peronizme karşı güçlü bir biçimde savunuyorlardı. Benzer bir örnek de Kolombiya'da tüm Latin Amerika'daki en ileri basım teknolojisinin uygulandığı Caravajal da Cali basımevidir. Buranın işçileri öbürlerinden çok daha yüksek ücret alırlar ve şirketi savunurlar. Ne yazık ki büyük işçi örgütlerinin, sendikaların ve partilerin yöneticileri de ayrıcalıklı bir yaşam sürerler, tıpkı sınıf düşmanı için çalışan hali vakti yerinde marjinal kesimler gibi.

-Arjantin'de kendini sol olarak tanımlayan partiler hangi kesimlere karşılık gelmekte?

-Peki, Uzlaşmaz Parti'den başlayalım. Bana göre bu orta sınıfların bazı kesimlerini, ücretlileri temsil ediyor; ama bu tuhaf bir karışım, çünkü aynı zamanda Radikal kesimleri, Radikal halk önderlerini, içinden geldikleri eski Radikal kitleyi de içeriyor. Partide bir de sol kanat var, ama toplumsal kesim

açısından orta sınıfı temsil ediyor.

Peronizm, modern işçi sınıfına, göçmen değil ulusal işçi sınıfına dayanıyor. Peronizm en yüksek noktasına, Arjantin içindeki kırlardan kentlere yönelik büyük göç döneminde ulaştı.

İşçi partileri aynı zamanda farklı gelenekleri de yansıtabilir. Örneğin Arjantin Komünist Partisi göçmen İtalyan işçilerince kurulmuştur. Bu durumun, İtalyan Sosyalist Partisi'nin İtalya'nın I. Dünya Savaşı'na girmesine karşı olmasıyla ilişkisi vardır. İtalyan burjuvazisi, Almanya'da olduğu kadar Arjantin'e de bağımlıydı. O dönemde İSP tarafsız bir tutum almıştı, doğrudan antiemperyalist bir çizgide değildi, ne de Lenin ve Bolşevikler gibi emperyalist savaşın içi savaşa dönüştürülmesini savunuyordu.

Arjantin'de SP yönetimi, Juan B. Justo ve arkadaşları, emperyalizm yanlısı bir politika izliyordu ve Müttefikler'in yanında savaşa girilmesini savunuyordu. İtalyan işçiler 1916'da İtalya SP'sindeki yoldaşlarının tutumu üzerine ve Arjantin'in savaş sırasında tarafsız kalmasına yönelik bir tartışma başlattılar. Bu kanat 1918'de partiden kopup Enternasyonalist Sosyalist Parti'yi kurdu, bu parti de Rus devriminin etkisiyle III. Enternasyonal'e katıldı ve bugünkü Komünist Parti adını aldı.

Sosyalist Parti'nin öbür kanadı ise başlangıçta Arjantin oligarşisiyle ilişkiliydi. O dönemin yöneticilerinden Dickmann, Juan B. Justo gibi bir hekimdi ve altın madalya sahibiydi. Yüzyılın başlarında Arjantin'de hekim ya da profesör olabilmek için yüksek sınıflardan geliyor olmak gerekirdi.

Size bir anımı anlatayım. Henüz daha çok gençtim, bir gün Dickmann ile tartışmaya girişmişken telefon çaldı. Dickmann açtı, biriyle çok samimi bir biçimde konuştu ve daha sonra kapadı. Sonra aban dedi ki: "Arayan Benito de Miguel'di, çok yakın bir arkadaşımıdır, ne güzel, onunla epeydir konuşmamıştım." Ben hayretle kalakalmıştım, çünkü doktor Benito de Miguel o dönemde oligarşinin

en önemli politika elçisiydi. Onunla arkadaş olmak, bugün Martinez de Hoz ile arkadaş olmaya benziyordu(4).

SP'nin 1918'de birbirinden kopan bu iki kanadı farklı sınıfsal kesimi temsil ediyordu: Biri göçmen İtalyan işçilerini, öbürü ise toplum içinde sınıf atlayan göçmenlerin orta sınıf değerlerine bağlı çocuklarını. Herhangi bir parti ile bir toplumsal kesim arasında bir ilişki kurabilmek için günlük bağlar aramak yetmez, aynı zamanda tarihsel bir çözümleme yapmak, o partinin ve o toplumsal kesimin kökenini ve geleneklerini bilmek gerekir.

-Bütün bunlar solun örgütsel birliğinin olanaksızlığını mı gösteriyor?

-Tek bir partide birlik mümkün değil. Bugün değil. Bu, iktidarı aldıktan sonra, tüm işçi sınıfı aynı yaşam düzeyine ulaştıktan sonra mümkün olabilir. Tarihin bir aşamasında böyle bir birliğin var olduğu, ama emperyalizmin ve geri ülkelerde proletaryanın gelişmesinin Marx'ın varsayımını günümüz için geçersiz kıldığını ve dünya kapitalizminin gelişmesiyle birlikte yeni yasaların işlemeye başladığını söylememin nedeni bu.

-Troçkizm hangi sınıfsal kesimi temsil ediyor?

-Ben Troçkizmin politik olarak proletaryanın en fazla sömürülen kesimini temsil ettiğine inanıyorum, ama Troçkizm her zaman bütün işçilerin, en geri kesimlerinden en aristokrat kesimlerine kadar tüm işçi sınıfının seferberliği için çaba gösterir. Bu nedenden ötürüdür ki Troçkizmin, işçi sınıfının şu ya da bu kesiminin değil, bir bütün olarak tüm sınıfın tarihsel çıkarlarını temsil ettiğini söyleriz.

-Ama Troçkist hareket içinde çok sayıda öğrenci ve aydın var.

-Partinin işçi sınıfıyla henüz daha yeterince güçlü bağlar kuramadığı propaganda evresi için doğru bu. İster işçi partisi olsun, ister burjuva partisi olsun, tüm partiler böyle bir evreden geçer. Aynı şey, örneğin başlangıçta Rus Marksistleri için de geçerliydi, yalnızca üç kişiydiler: Plekhanov, Axelrod ve Vera Zasuliç. Burjuvazinin de kendi partilerini yaratmadan önce yalnızca Voltaire ve Rousseau gibi büyük teorisyenleri vardı. Latin Amerika bağımsızlık hareketinin de Miranda'sı vardı. Başlangıçta bu teorisyenlerin hiçbir izleyicisi yoktu ve bu insanlar yalnızca bir düşünceyi, bir programı temsil ediyorlardı. Bu genel bir olgudur: Henüz programlarını geliştirme evresindeyken partiler yalnızca aydınlardan ve ideologlardan oluşur.

Troçkizm, devrimci dönemlerde, seferberlik halindeki işçilerin kendi programına yaklaşmaya başladığı evrelerde güçlü bir biçimde işçi hareketi içine girebilir ve kitle desteği kazanabilir. Troçkizmin yolu böylesi elverişli durumlarda açılır, çünkü onun talepleri kitle hareketinin en çok sömürülen kesimleri tarafından kavranabilir duruma gelebilir.

Bolivya iyi bir örnektir. Başlangıçta burada Troçkizm bulunmuyordu. Arjantin'de yetişen yoldaşlar buraya gittiler ve bir dizi devrimci talep, örneğin kalay madenlerinin millileştirilmesini savunmaya başladılar. Kısa bir süre sonra da maden işçileri sendikasının yönetimini üstlendiler, çünkü Bolivya proletaryasının en dinamik ve en mücadeleci kesimi maden işçileriydi.

-Troçkizm uzun süre marjinal bir akımdı. Bir bakıma bugün de öyle.

-Bu başka bir sorun. Neden marjinal olduğumuzu kavrayabilmek için önce bu gerçeği kabul etmemiz gerekir. Bunu inkar eden Troçkistler var, ama gerçek olan bir şey var: Bugün dünyada beş milyar insan yaşıyor ve bunların büyük çoğunluğunun bizim varlığımızdan haberi bile yok. Ve bugün, marjinal olduğunun farkında olmayacak kertede marjinal olan Troçkistler var.

Neden marjinaliz? Birçok nedenden ötürü. En önemli nedenlerden biri, ileri

ülkelerdeki işçi sınıfının 1870-80'lerde üstlenerek II. Dünya Savaşı'na kadar sürdürdüğü tarihsel öncülük rolünü savaştan hemen sonra sürdürememiş olmasıdır. 1870'li, 80'li yıllarda proletarya büyük mücadeleler vermiş ve 8 saatlik işgünü, sendikalaşma hakkı, genel oy hakkı ve en önemlisi Rus Devrimi gibi çok büyük kazanımlar elde etmişti.

1949-50'den ya da belki biraz daha öncesinden itibaren bir değişiklik olmaya başladı ve bazı Troçkist teorisyenler bu dönemden sonra işçi hareketinin pratik olarak sahneyi terk ettiğini ileri sürdüler. Ben aynı düşüncede değilim, bana göre işçi hareketi savaştan sonra büyük mücadeleler vermiştir. 1870 ile 1950 arasındaki fark (tabii bu tarihler hep yaklaşıktır), yeni dönemde mücadelelerin patlamalı, kesintili bir biçimde gerçekleşmesidir. Sistemik, kesintisiz mücadeleler işçi hareketinin bazı küçük kesimlerince sürdürülmektedir, örneğin on yılı aşkın bir süreden beri Latin Amerika ve Japon işçileri, son yirmi yıldan beri Bask ve İngiliz işçileri böyle bir mücadele içindedir.

Savaştan sonra asıl önemli öncüler Çin'de ve Yugoslavya'da olduğu gibi köylüler ve yarı proleterlerdi, Yunanlı gerillalardı, Afrikalı gerillalardı, 1848'den bugüne kadar mücadele etmekte olan Kolombiyalı gerillalardı. Bu sosyopolitik bir durumdur: Savaştan sonra sahnenin ön kesimini köylüler ve yarı proleterler işgal etmiş, işçi sınıfı ise, yalnızca Güney Konisi'nin dışında ikinci plana çekilmiştir.

Bu nedenden ötürü Troçkizm üzerinde yükseleceği bir toplumsal tabana sahip olamamıştır.

Troçkizmin programı seferberlik halindeki işçi hareketinin programıdır. Eğer işçi seferberliği yoksa Troçkizm de kökleşemez.

Bu, nedenlerden biri, ama bir başka neden daha var. Savaştan hemen sonra Troçkizm çok genç, işçi hareketi içinde deneyim kazanmamış bir önderliğe sahipti. Devrim sırasında yetişmiş tarihsel önderler, başta Troçki olmak üzere Rakovski ve Çen Duziu(5) gibi önderler savaşın başında ölmüştü. Yeni önderlik ise

1947'den itibaren, yani işçi sınıfının sistematik olarak mücadele etmediği bir dönemde Troçkizmi bir anlamda güçlendirmeye ve geliştirmeye girişti, ama deneyimsizliği ve politik bir netliğe sahip olmayışı nedeniyle partinin inşasında kestirme yollar aramaya yöneldi. Bunun sonucunda da bana göre çok büyük bir hataya düştü: Kitleleri yönlendiren örgütlere, esas olarak komünist partilere entrizm'e yöneldi(6). Bunlar küçük burjuva, bürokratik partilerdi ve bu partilere girmenin koşulu onları eleştirmeye son vermektir. Böylece, sosyalist devrimi gerçekleştirebilmek için kitlelerin sürekli seferberliğine ve işçi demokrasisine ilişkin Troçkist refleksler, yani Troçkizmin varlık nedeni yitirildi.

Bu çizgi şu anlayışa dayandırılıyordu: Emperyalizmin SSCB'ye yönelik girişeceği bir dünya savaşı kısa vadede kaçınılmazdır; Troçkistler bu süreçte kenarda kalmamak için fabrikalardaki işçi demokrasisi ve sürekli seferberlik yolundaki propagandalarını bırakmalı ve şimdilik bayraklarını katlayıp ceplerine koyarak komünist partilere girmeli ve devrimi onlarla birlikte yapmalıdırlar.

İşte o dönemde IV. Enternasyonal'in başında olan Pablo ve Mandel(7) basitçe bunu söylüyorlardı. Bu kitle örgütlerinin, koşulların itmesiyle devrimci konumlara kayacağını iddia ediyorlardı.

Ve dediklerinden başka bir şey de yapmadılar; gerçek şu ki, sonuçta bu politikayı uyguladılar. Loutte Ouvriare'ci (İşçi Mücadelesi) yoldaşlar, kendileri 1953'te Batı Berlin'deki antibürokratik mücadeleyi desteklerken ve Renault fabrikasında yoğun biçimde bunun propagandasını yaparken, Mandel ve Pablo'nun dergisinin onları nasıl eleştirdiğini anlatırlar. Ben Mandel ve Pablo'nun bu yoldaşların engellenmesinden ve bildiri dağıtmalarının engellenmesinden yana olduklarına inanmıyorum. Ama asıl önemlisi onların, devrimi yönetecek diye KP'nin içinde kalmalarıdır. Bu devasa hata Avrupa Troçkizminin birçok yıl boyunca ortadan kaybolmasına yol açtı.

-Bu yok oluş aynı zamanda politik olarak kaybolma anlamına da gelmiyor muydu?

-Bu, işaret ettiğim öbür nedenlere eklenen çok önemli bir sorundu, ama asıl neden değildi. Savaş sonrasındaki devrimlerin Stalinistler tarafından yönlendirilmiş olması, Avrupa proletaryasının mücadelesindeki zayıflamayla birleşince, Stalinizmin gücünün ve prestijinin iyice artmasına yol açtı. Troçkizme ise sınırlı bir hareket alanı kaldı, ama bu gene de gerçek bir alandı. Mandel ile Pablo ise uyguladıkları taktikle bundan yararlanamadılar. Ve daha da kötüsü IV. Enternasyonal'i 60'lı yılların sonlarında ortaya çıkan ve Stalinizmin işçi hareketinin içinden atılmaya başlamasına yol açan önemli gelişmelerden yararlanabilecek biçimde hazırlayamadılar.

-SSCB'deki bürokratikleşme ve özgürlüklerden yoksunluk bugün artık herkesçe açık değil mi? Bugün Troçkistler, sosyalizm ile işçi demokrasisinin birliğini savunan yegane somut politik programa sahipler.

-Elbette, bu bizden başka bir kimsenin öne sürmediği büyük bir tarihsel görevdir. Bu, Troçkizmin en önemli varlık nedenlerinden biridir, çünkü Troçkizm başka şeylerin yanı sıra bu tarihsel zorunluluğa da yanıt getirmektedir: Sosyalist olarak tanımlanan devletlerde işçi demokrasisinin kurulması zorunluluğu.

-Savaştan sonra Troçkistlerin önemli rol oynadıkları, önderlik yaptıkları sınıf mücadelesi süreçleri yaşandı.

-Ben de tam bundan söz edecektim. Yapılmış olan hataları bir yana bırakacak olursak, bu olgu Troçkizmin, seferberlik halindeki kitlelerin içine ne denli kolay yerleşebileceğini gösterir. Örneğin, 1947'de Renault'daki büyük grev Troçkistlerce yönetilmiştir. 14, 15 kadar Troçkist vardı ve onlar sınıflarına olan, işçi mücadelelerinin yeniden canlanacağına olan inançları sayesinde hareketi yönlendirebildiler. Proletaryanın sahneden silinmiş olduğu tezini destekleyen onlardı, ama aynı zamanda işçilerin yeniden mücadeleye geçeceğine inanıyorlardı.

-Aynı şey Leyland'da, İngiltere'deki otomobil fabrikasında da yaşanmıştı.

-Çok doğru, İngiltere'deki Leyland seferberliği sırasında da Troçkistler öncü bir rol oynadılar. Ama işçiler mücadeleye son verdiklerinde fabrikada tek bir önder Troçkist kalmadı. Bu yarı matematiksel bir süreçtir. Aynı şey Bolivya'da 1952'de gerçekleşmişti, bugün de yeniden gerçekleşiyor. Buradaki kardeş partimiz PST (Sosyalist İşçi Partisi) aslında çok küçük bir parti, ama madenciler içinde hızla güç kazanıyor. Maden işçilerinin bir genel toplantısında bizim partimiz, La Paz madencilerinin mücadelesine kendisini sonuna kadar adayan tek parti olarak kutlanmıştır(8).

Bu seferberlik gerçekleştiğinde Troçkizm işçilerin yaşamının kopmaz bir parçası haline gelir. Seferberlik olmadığında ise aynı işçiler bizi tuhaf bulurlar. Ben inanıyorum ki Troçkizm doğru bir politikayla 1956'daki antibürokratik devrim sırasında Macaristan'da güçlenebilirdi. Bunun bugün

Polonya'da da gerçekleşebileceğine inanıyorum.

Troçkizm proletaryayla ve yalnızca onunla eş fazlıdır. Köylülüğü doğrudan yönlendiremez, çünkü programı esas olarak proleter bir programdır. Bu, işçi sınıfının dünyanın tüm ezilenlerinin başına geçebilmek için uygulamak zorunda olduğu programdır. Bu nedenden ötürüdür ki Troçkizm işçi sınıfına onun gölgesi gibi eşlik eder.

-1952'de Bolivya'dan sonra hiçbir devrime önderlik edememesinin nedeni bu mu?

-Evet, çünkü dünyanın hiçbir ülkesinde Bolivya proletaryasının seferberlik düzeyine ulaşamadı. İnsanlığın geleceği proletaryaya bağlıdır ve Troçkizm bunda belirleyici bir role sahiptir. Sorun iyimser ya da kötümser olmak değil, bilimsel öngörülerde bulunmak sorunudur. Ben, proletaryanın mücadeleye koyulmadığı sürece dünya devriminin yenilgisinin kaçınılmaz olduğunu vurguluyorum. Eğer dünya işçileri Bolivya proletaryası gibi seferberliğe geçerse, Troçkizm de büyük bir güç haline gelecektir.

-Troçkizmin köylülüğe önderlik edemeyeceğini söylediniz. Ama bir defasında, altmışlı yıllarda Peru'da Hugo Blanco ile birlikte köylü gerillasının başında olmuştu...

-O bir gerilla değildi: Hugo Blanco'nun önderlik ettiği mücadele köylü milislerinin yaratılmasına yönelikti. Köylüler büyük toprak sahiplerini mülksüzleştirmek ve kazanımlarını korumak için silahlanmışlardı. Gerillalar gibi topraklarını terk edip savaşı dağlarda sürdürmeye yönelmemişlerdi.

-Ama gene de bir köylü seferberliği idi.

-Evet, öyle.

-Troçkizm işçi programına sekterce bağlanmıyor mu? Stalinistler, devrim kırlara kaydığında köylülüğe doğru daha kolay yönelmiyorlar mı?

-Tam tersine, ben bunun bizim en büyük başarımız olduğunu düşünüyorum. Her şeyden önce şunu söylemek isterim ki, Hugo Blanco köylü hareketine katılmak istememişti, Cuzco'daki gizli bir toplantı sırasında biz onu buna ikna ettik.

Yaşamımın bu anına değin, işçi hareketine bağlanmamızdaki "sekterizmin" tümüyle doğru olduğuna inandım. Tarihsel süreci ve sınıfsal süreci aldatmak mümkün değildir. Eğer köylü hareketini iktidarın alınmasına yöneltirsem, işçi iktidarını kuramam. Köylü temeline dayalı bir demokrasiyle sosyalizme ulaşmak mümkün değildir, bu Marksizmin açığa çıkardığı yasalara aykırıdır ve tarih tarafından doğrulanmıştır. Kurulacak olan politik üstyapı, iktidara gelmiş olan sınıfa özgü olacaktır.

SSCB örneğine bakın. Kızıl Ordu'nun kurucusu ve tartışmasız önderi olan Troçki, Stalin'e karşı bir darbeye iktidarda kalabilirdi. Bunu neden yapmadı? Sosyo-

politik nedenlerde ötürü. Proletarya birçok yenilgi almış ve geri çekilmişti ve Troçki de onun yanında yer aldı, çünkü sırf iktidar için iktidar istemiyordu. Stalin ise bunun tersine iktidarı kendi başına bir hedef haline getirmişti, bu nedenden ötürü de her türden manevrayı yaptı ve proletaryaya yabancı olan güçlere dayandı.

Şunu kafamıza iyi yerleştirmeliyiz ki, bizim politikamızın temel hedefi proletaryayı, kendi kaderini tayin etmek, demokratik olmak ve emekçi kitlelerin başında bir devrimle iktidarı almak zorunda olduğuna ikna etmektir. Bunun tersini yaparsak, amaçladığımız topluma ulaşamayız. Aksi takdirde, bilime inanan insanlar olarak yanıldığımızı söylemek durumunda kalırız, çünkü kendimize temel aldığımız sınıfın tarihsel olarak, insanlığın kaderini ellerine alma, kendi kaderini tayin etme, harekete geçme ve işçi demokrasisi hükümetini kurma yeteneğine sahip olmadığını kabul etmiş oluruz.

-Peki, işçi sınıfının ağırlıklı olmadığı ülkelerde Troçkizmin rolü nedir?

-Bu ikincil bir sorundur. İşçi sınıfı, azınlıkta olması durumunda bile mücadeleye önderlik edebilir. İşçi sınıfının azınlıkta olması ya da sayısının giderek azalıyor olması nedeniyle dünya devrimi sürecine önderlik edemeyeceği biçimindeki nesnelci sosyolojik tahlillere katılmıyorum. Rus proletaryası nüfusun küçük bir azınlığını oluşturuyordu, ama Ekim Devrimine önderlik eden gene o oldu.

Ben sınıf karakterinden söz ediyorum. Biz proletaryaya önderlik etmeye çalışıyoruz, ondan hiçbir zaman uzaklaşmıyoruz. Bu bir safсата değil, köklü bir teorik çözümlenmeden kaynaklanan uluslar arası bir sınıf politikasıdır. Bundan kaçmak mümkün değildir. Köylülüğe, bizim bir işçi devrimi yapmayı amaçlayan köylüler olduğumuzu söylemek hiçbir işe yaramaz. İşçi sınıfı bizi izlemezse biz hiçbir yere varamayız. Bürokratikleşiriz, köylülüğe teslim oluruz. Proletaryasız proleter devrimi yapmak mümkün değildir.

Politik yaşamım sırasında, örneğin Küba Devriminden doğan rejimi ilgiyle

değerlendirdikten sonra, bizi iktidara getirmekte 20 ya da 30 yıl geciktirse bile devrimci bir sınıf politikası izlemek sorunda olduğumuz sonucuna ulaştım. İktidara gelmesi gerekenin işçi sınıfı olmasını istiyoruz ve bu nedenle ona önderlik etmek istiyoruz.

Tabii çeşitli taktikler ve politikalar izlenebilir ve izlenmelidir. Fidel Castro rejimini emperyalizme karşı savunuyoruz, çünkü orada bir işçi devleti kurulmuştur. Ama sınıf kriterinden, işçi sınıfı için istediğimiz demokrasi ve kendi kaderini belirleme hakkından vazgeçmiyoruz. Troçkizm, başka şeylerin yanı sıra, tüm işçi devletlerindeki politik rejimin değiştirilmesi için var olmak durumundadır.

Küba işçi devletini savunuyoruz, ama aynı zamanda Castro'nun işçi sınıfı demokrasisi ve özgürlükleri temeline dayanmayan politik rejimini eleştiriyoruz. Biz Küba'da işçi demokrasisine dayalı bir rejim için, işçi sınıfının farklı ve antagonist partilerde örgütlenebilme hakkı için, basın özgürlüğü için ve Lenin'in Troçki'ye karşı savunduğu gibi sendikaların devletten bağımsızlığı için mücadele ediyoruz.

-Sonuç olarak Troçkistlerin görevi zamanla işçi hareketi içinde güçlenmek ve partiyi inşa etmek...

-Bana göre inşa süreci, doğası gereği doğrusal bir çizgi izlemez. Parti inşasında bazı aşamalar vardır. Bunlardan biri teori aşamasıdır, programı geliştirme ve gerçekliği çözümlenme aşamasıdır. Bu çok karmaşık bir süreçtir, çünkü bir dünya tahlili ve bir dünya örgütü olmadan doğru ulusal tahliller yapılamaz. Aynı şekilde, bir işçi hareketine yerleşme aşaması vardır. Bu ikisinin arasında da bazı başka evreler bulunabilir. Örneğin bir dönem için parti sol kesimleri Troçkist pozisyonlara kazanabilmek için öğrenci hareketi içindeki çalışmasına ağırlık verebilir. Ama kısa vadede, iki, üç, dört sene içinde, hedef proletaryaya yönelmektir. Çok sayıda işçi militanı olmayan bir Troçkist örgüt, son derece yetkin ve yetenekli yoldaşlardan oluşuyor olsa bile, sürekli bir krizin içine sürüklenir. Çok parlak, ama genç ve işçi mücadelesi içinde deneyim kazanmamış yoldaşlardan oluşan bazı partilerimizde durum böyledir.

Üniversitede eğer biri bir taktik hatası yaparsa ya da bir tartışmada yenik düşerse hiçbir şey olmaz, ertesi gün gelir ve durumu düzeltebilir. Ama işçi hareketi içinde bir taktik hatası felakete yol açabilir, her şey yitirilebilir. Oradaki militan ciddi, sorumlu olmalı, sınıf mücadelesi manevralarını iyi bilmelidir. Bunun bir savaş olduğunun farkında olmalıdır. Bunu gerçeklikte görmelidir, kitaplarda değil. Bu nedenden ötürüdür ki devrimci önderler, işçi sınıfı yaşamının ve onun mücadelelerinin dışında hiçbir yerde yetişemez.

-Bu, partinin kadrolaşarak büyüyeceği anlamına mı geliyor?

-Evet, ama nesnel gerçeklik, bir devrimci yükselişe yol açtığı ölçüde, parti içinde eğilimlerin doğmasına, kopmaların olmasına, krizlerin oluşmasına neden olur. Parti, solun pozitif, dinamik, bizim değişimle merkezci kesimlerine yönelmediği, onları çekmediği, onları bizim pozisyonlarımıza kazanmadığı sürece kitlesel bir destek kazanamaz ya da öncü içinde güçlü bir hale gelemez.

ABD'deki Sosyalist İşçi Partisi'nin önderi Canon, ki son derece yetenekli bir önderdi, sol merkezci, yani reformizm ile devrimci pozisyonlar arasında salınan bir akımın uzun süre varlığına izin verilmemesi gerektiğini söylerdi, çünkü bir dönem gelir bu akım kristalleşir ve ondan sonra o akımla ortak noktalara ulaşmak son derece güçleşir. Önderliği kendini korumaya başlar, dağılmak istemez ve ortak programatik temeller olsa bile birlik son derece güçleşir, çünkü artık uzun bir süreden beri ayrı bir örgüt olarak var olmuştur.

-Arjantin'deki İşçi Partisi için durum bu mu?

-Tamamen, İP artık kristalleşmiş eski bir merkezci örgüttür. Çabalarımıza rağmen onlarla birleşebilmeyi başaramadık.

Tersi bir örnek vereyim. Kolombiya'da Sosyalist Blok diye çok ilerici bir merkezci örgüt var. Bu örgütle ilişkiler kurduk ve bir süre sonra Troçkizme geçtiler.

Esas olan dürüst, ilkeli olmak, manevralara girişmemek, sempatilerle ya da antipatilerle sürüklenmemektir. O zaman harikalar yaratılır. III. Enternasyonal döneminde büyük Almanya

Komünist Partisi, Avrupa kıtasının en önemli partisi, Lüksemburgcular ile Bağımsız Sosyalistlerin birleşmesinin ürünüydü.

Ben Troçkizmin geleceğinin burada yattığına inanıyorum. Birçok birleşme olacaktır, oysa bugüne kadar ki tarih bölünmelerle belirlenmiştir.

-Neden bu kadar çok bölünme oldu?

-Bu Troçkizmin marjinalliğinin bir başka ürünüdür. Marjinallik yalıtılmışlığı, felsefi terimiyle yabancılaşmayı getirir. Bunun en açık örneklerinden birini Arjantin'de gördüm. Küçük bir Yahudi Troçkistler örgütü vardı. Bunlar kendi aralarında da bölünmüşlerdi ve birbirleriyle konuşmuyorlardı bile, bizden aracılık etmemizi istiyorlardı. Marjinallerin arasında bile marjinaldiler, çünkü Avrupa'dan gelmiş göçmenlerdi, ülkenin yabancıydılar.

Bir de Zarate'de Alman işçilerden oluşan bir grubu hatırlıyorum. Çok iyi örgütlenmiş küçük bir gruptu, kendilerini Troçkist olarak adlandırıyorlardı, neden bilmiyorum ama gerçeklikten tümüyle yalıtılmış halde yaşıyorlardı.

Yalıtılmışlık psikolojik bir olguya yol açar, bu insanlar bir marjinallik kültürü geliştirmişlerdi, marjinal olmak istiyorlardı. Gizlilik de benzer bir etki yaratır, Arjantin PST'sinde görülen durum da böyleydi. 1972'de parti legaliteye geçtiğinde çok ciddi bir sorun doğdu, çünkü yoldaşların çoğunluğu yeraltında kalmak istiyordu. Konspiratörlere benzemekten, toplantıları birkaç yoldaşla yapmaktan, kısacası "biz azız, ama iyiyiz" ruh halinden hoşlanıyorlardı. Başlangıçta, biz legaliteye geçmeyi savunanlar parti içinde azınlıktaydık.

Marjinallik Troçkizmin bölünmüşlüğü'nün nedenlerinden yalnızca biridir. Bir başka, dramatik neden de Enternasyonal yönetimindeki bunalımdı. Ben geçen IV. Enternasyonal bizim hepimiz için zorunlu bir referans noktasıydı, bu sanki bir dinsel sorun gibiydi. Hâlâ Troçki'nin etkisi hissediliyordu. Elli bir ve elli üç yılları arasında Dört çöktüğünde, politik, ideolojik, moral etkisini yitirdi. Programatik, teorik ve örgütsel bunalımın sonucunda Dört bölündü.

En güçlü partiler koştular ve örgütü yeniden inşa etmek yerine savunmacı bir tutuma girdiler. O döneme değin Troçkizmin merkezinde bulunmuş olan Sosyalist İşçi Partisi'nin durumu buydu. Enternasyonal değil kendi partilerini güçlendirmeye yönelerek ulusalcı bir politikaya kaydılar. Bu tutumlarını, McCarthyiliğin ülke dışına çıkmalarına ve enternasyonal örgütlerde çalışmalarına izin vermediği gerekçesiyle haklı göstermeye çalıştılar. Bu bana pek ikna edici gelmiyordu. Bu partinin Pabloculuğa karşı durmak gibi bir üstünlüğü vardı, ama onları Dört içinde Pabloculuğa karşı bırakım örgütlememiş olmakla eleştiriyorum.

-Birçok yazınızda Troçki'nin ölümünün IV. Enternasyonal tarihinde belirleyici bir rol oynadığını belirttiniz.

-Aslında biz hep Troçki'nin ölümünün Dört'ün önderlik bunalımında öznel değil, nesnel bir etmen oluşturduğunu söyledik. Bu tahlil bizim eğilimize özgüdür. Bu bir nitel olguydu: Dört, onun ölümünden sonra daha kötü yönetilir olmadı, tamamiyle yönetimsiz kaldı.

Troçki eğer birkaç yıl daha yaşamış olsaydı, ben Dört'ün programını, tahlillerini ve militan sayısını daha da geliştirmiş olacağına inanıyorum.

Önderlik yokluğunun bir başka nedeni de, işçi hareketi içindeki deneyimsizlikti, ki bence bu belirleyicidir. İşçi hareketi içinde geniş bir deneyim kazanmadan güçlü bir önderliğe sahip olanlar yalnızca ABD'deki Sosyalist İşçi Partisi'nin birkaç önderiydi.

Troçki üç Rus devriminin(10) yönetimine katılmıştı. İnsanlığın tanıdığı en büyük devrimci önderliğin, ilk beş yılı sırasında III. Enternasyonal'in yönetimine katılmıştı. 1905 ile 1917 arasında sürgündeyken, özellikle Fransa ve Almanya'daki sosyalist hareket içinde mücadele etmişti. Bu yeri doldurulamaz büyük deneyim bir cinayetle tümüyle yok oldu.

-Savaş sonrası Troçkist önderlik sorununu biraz daha açar mısınız?

-Bu soruyu yanıtlarken daha önce söylediğim birkaç şeyi tekrarlamak durumundayım. Dediğim gibi bu önderlik Pablo ve Mandel gibi, önceleri çok seker, Troçki'nin yazılarını harfi harfine uygulayan genç entelektüellerden oluşuyordu. 1948'den sonra, Çin devrimi ve Doğu Avrupa burjuvazilerinin mülksüzleştirilmesiyle sonuçlanan devrimlerle birlikte ortaya çıkan yeni gerçekliği bunların hiçbiri kavrayamadı. Uzun bir tartışmadan sonra, bu ülkelerin birer işçi devleti haline geldiğini, çünkü burjuvazinin Doğu Avrupa'da SSCB, Çin ve Yugoslavya'da da kitleler tarafından mülksüzleştirilmiş olduğunu savunan kanat koptu.

1949'dan sonra Pablo da bu işçi devletlerinin varlığını kabul etti, ama bunu yaparken Marksizme tamamen yabancı bir tahlil yöntemi uyguladı. Onun argümanı şuydu: Örneğin Yugoslavya bir işçi devletiydi çünkü burjuvazinin yüzde 90'ı mülksüzleştirilmişti. Ona böyle bir kriterin yanlış olduğu söyleniyordu, çünkü aynı kritere göre savaşın sonlarına doğru faşist İtalya da bir işçi devletiydi, çünkü Mussolini İtalyan burjuvazisinin önemli bir kesimini mülksüzleştirmişti. Marksist metod olguların sınıf dinamiğini dikkate alır. İtalya'da burjuvazi Mussolini tarafından faşist savaş amacıyla mülksüzleştirilmişti; buna karşılık Yugoslavya'da kitle hareketi tarafından ve Doğu Avrupa'da Kızıl Ordu, Sovyet işçi devletinin silahlı kuvvetleri tarafından mülksüzleştirilmişti.

Bu teorik ve metodolojik polemğin önemi izleyen yıllarda ortaya çıktı. Pablo yeni işçi devletlerini doğru olarak nitelemişti, ama bizim amprik ve "aprioristik" olarak tanımladığımız metodu onu büyük hatalar yapmaya sürükledi. "Aprioristik", çünkü bir işçi devletinin varlığını burjuvazinin belirli bir yüzdesinin mülksüzleştirilmiş

olup olmadığına (kimin tarafından önemli değil) arıyordu. Amprik, çünkü Yugoslavya, Çin ve bunun gibi ülkeleri yalnızca bu kritere dayalı olarak işçi devleti olarak tanımlıyordu. 50'li yılların başlarında dünya politik durumunu bu yöntemle inceleyerek iki sonuca ulaştı: Üçüncü dünya savaşı yaklaşıyordu ve Stalinizm dünya devrimini gerçekleştirmek zorunda kalacaktı. Bu nedenle de dünya devrimini yapacak ve iktidarı alacak olan Stalinist partilerin içine girilmeliydi. Bu izlenimci şema 18 yıllık bir entrism' e yol açtı. Pablocu yönetim daha sonra argümanlarını değiştirmek zorunda kaldı çünkü üçüncü dünya savaşı çıkmadı; entrism ise, iki, üç yıl boyunca çeşitli argümanlarla haklı gösterilen kendi başına bir amaç haline geldi.

Bunun sonucunda, savaş sonrasındaki büyük mücadelelerin önderliklerine, Maoculuğa, Castroculuğa, Tito'ya ve hatta Cezayir Ulusal Kurtuluş Cephesi gibi Stalinist olmayan önderliklere giderek teslim olan bir akım ortaya çıktı. Tabii bunun sonuçları vardı. Örneğin İngiliz madencilerinin grevinden sonra, madenciler sendikasının başkanı Scargill'in işçi hareketi içindeki en iyi önder olduğunu iddia ettiler. Oysa Scargill Stalinist sendika enternasyonalinin üyesiydi ve grev sırasında İngiltere'ye Polonya'dan kömür ihraç edilmesine izin veren de ta kendisiydi. Bu gerçek bir delilikti: Bir mücadelenin varolması, politik tahlillerden vazgeçmek ve bu mücadelenin verili önderliği önünde boyun eğmek için yeterli oluyordu.

IV. Enternasyonal'in içinde çok kötü örgütsel metotlar da uygulanmaya başladı: Ulusal partilere müdahale edilerek yönetimler atanıyor, insanlar tasfiye ediliyor, kendi anlayışlarına karşı çıkan önderlere karşı iftira kampanyaları açılıyordu. Bu yöntemleri Pablo uyguluyordu, Mandel değil. Mandel ciddi ve sadık bir önderdir. Onunla Stalinist önderliklere tabi olmaya yol açan izlenimci tahlil yöntemleri ve politikalar konusunda anlaşamıyorduk, ama onun örgütsel yöntemleri hiçbir zaman Pablo'nunki gibi olmamıştır.

-Troçkizme yönelik eleştirilerden bir de, Stalinizmin sloganlarının "mantıklı" olmasına karşılık Troçkistlerin sloganlarının inandırıcı olmadığı. İşçi hareketi içinde güçlenememesinin bir nedeninin de bu olduğu söylenir.

-Posizyonları hiç de inandırıcı olmayan sekte Troçkist partilerin olduğu bir gerçek. Örneğin Bolivya'da Guillermo Lora, proletarya diktatörlüğünün dışında hiçbir slogan ileri sürmez.

Burada, Arjantin'de, hangi yıl olduğunu tam hatırlamıyorum, CGT ücretlerin yüzde 20 oranında arttırılmasına yönelik bir talep ortaya atmıştı. Biz onlara şöyle dedik: "Tamam, ama bu artışı elde etmek için fabrikalarda meclisler örgütleyelim ve seferberlik komiteleri kuralım ve bunun bir kuruluş aşğını kabul etmeyelim." Política Obrera (İşçi Politikası) ve Posadascı Voz Proletaria(Proletaryanın Sesi) ise daha yüksek ücret artış talepleri ileri sürdüler, ne kadar çok isterlerse o kadar çok devrimci olacaklarına inanıyorlardı. O dönemde enflasyon yüzde 15 ile 20 arasındaydı, böylesi bir artışın ne kadar önemli olduğunu düşünebiliyor musunuz. Ama onlar CGT'nin talebinden daha yüksek bir ücret artışı talep etmenin daha devrimci bir tutum olduğunu düşünüyorlardı.

Biz CGT'den "kendi" talebi için tek kuruluş taviz vermeden mücadele etmesini ve mücadele konseyleri, komiteleri kurmasını isterken doğru Troçkist politikayı uyguluyorduk; Posadascıların ve PO'nun çocukça, saçma pozisyonu ise bunun tersineydi. Troçkist politika sanatı, kitlelerin gereksinimlerinden kaynaklanan ve onların gerçek bilinç durumlarını yansıtan talepler ileri sürmekten oluşur.

Troçki bize bunun çok güzel örneklerini bırakmıştır. Örneğin, Almanya'da orta sınıfın Hitler'den kopması durumunda, Hitler'i başbakanlığa getirmiş olan parlamentoyu onu bu görevden azletmesi için toplanmaya çağırmanın doğru olacağını söylemiştir.

Nazi işgali öncesinde Avusturya'ya ilişkin olarak da, sosyal demokrasinin ve kitlelerin burjuva demokrasinin ötesinde herhangi bir mücadeleye hazır olmadığı bir dönemde komünist partinin Nazizme karşı proletarya diktatörlüğü sloganını ileri sürmesinin caniyane bir tutum olduğunu söylemişti. KP'nin sloganı birlikte demokrasi mücadelesi olmalıydı; SP bu mücadelede yer almaya ve kitleleri harekete geçirmeye zorlanmalıydı. Avusturya'da faşizmin yenilgiye uğratılması ancak böyle mümkün olabilirdi.

Troçki'nin bu tip taleplerine ilişkin bir başka güzel örnek de ABD'ye ilişkin olanıdır. İşçi sınıfının Rosovelt'e güvenmekte olduğu bir dönemde, ondan işsizliğe karşı kamu işyerlerinin kurulmasına yönelik bir plan geliştirmesini talep eden bir seferberliğe girilmesi gerektiğini söylüyordu.

Troçkist politika, gerçek Troçkist politika, yoksa marjinalliğin kışkırttığı saçmalıklar değil, her zaman işçi sınıfını ve kitleleri harekete geçirebilecek ve onları mücadeleye yönlendirecek en basit, en anlaşılır sloganları aramaktır. Troçki'nin yazıları bu konuda çok öğreticidir. Bizim için bir talep ancak "basit"se, işçiler ve kitleler tarafından anlaşılabilirse ve onları seferber kılmaya yarıyorsa, sizin tabirinizle, "mantıklı"dır.

-Bu kritere göre KP'nin sloganlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

-Onlarınki tam tersi. Çoğunlukla KP kitleleri harekete geçirmeye çalışmaz, daha çok doğrudan hareketi kırmaya çalışır. Size bir anımı anlatayım. Çok gençken, ünlü yapımcı Lucas Demare ile birlikte çalışan senarist Sergio Satanovski'ye büyük hayranlık duyardım. Satanovski'nin ağabeyi KP'nin üst kademe yöneticilerinden biriydi ve haftada iki kez Halk Tiyatrosunda düzenlenen tartışmalara katılan entelektüellere önderlik ediyordu. Burası o zamanlar belediye tiyatrosuydu, bugünkü San Martin Tiyatrosu gibi, yöneticisi de Leonidas Barletta'ydı...

Bu toplantılara geniş bir düşünce özgürlüğü egemendi ve biz küçük bir grup Troçkist olarak bu tartışmalara katılırdık. Entelektüeller arasında da, özellikle El Mundo dergisinde yazan Ledesma, Rivas Rooney ve Alberto Arlt gibi entelektüeller arasında da iyi tanınır ve ilgi uyandırırđık.

En önemli tartışma konularından biri her zaman Nazizme karşı mücadele sorunuydu. Anarşist olsun, Troçkist olsun, sosyalist olsun ya da başka düşünceden biri olsun, herkes toplama kamplarına, Yahudilerin katledilmesine, vb. karşıydı. KP'de ve genel olarak sol örgütlerde çok sayıda Yahudi işçi ve aydın vardı. Hatta

konfeksiyon ve giyim sanayisi gibi bazı işletmelerde onlar çoğunlukta idi.

Bir akşam saat 8-9 sıralarında tiyatroya geldiğimizde El Mundo'daki arkadaşlarımız bize Hitler-Stalin paktının imzalanmış olduğu haberini verdiler. Ben derhal söz alıp bu anlaşmayı kınadım, sahnenin sağındaki bir locada oturan Satanovski ise çıkıp gitti. Diğer Stalinistler beni sessizce dinlediler. Dinleyicilerin yarısını onlar oluşturuyordu ve çoğu da Yahudi'ydi.

Gece yarısına doğru Satanovski ger geldi, partiye gidip merkez komitesinden bu haberin doğru olup olmadığını öğrenmiş. Ve öyle bir şey yaptı ki, bugün bile uğradığım şoku unutamam. Söz aldı ve aşağı yukarı şöyle dedi: "Almanya halkına ve onun büyük hükümetine saldırmak için demokrasiden yararlanan emperyalist alçağı kınıyoruz. Hitler'in Yahudileri katlettiği bir iftiradır, KP'yi baskı altına aldığı bir yalandır, Almanya'da toplama kampları yoktur! Bunlar emperyalizmin iftiralarıdır!"

Ve ardından... tüm Stalinistler onu alkışlamaya başladı! Tek bir KP'li Yahudi'yi kendi pozisyonumuza kazanamamıştık. Bir tekini bile! Hepsi onu alkışladılar!

Şaşkınlığa uğramıştım, bugün bile hâlâ şaşırırım. O gün Stalinizmin biraz bir ortaçağ dinine benzediğine inanmıştım, hiç kimse hiçbir şeyden şüphe etmiyordu, herkes yönetimin dediğini olduğu gibi kabul ediyordu. Anarşist yoldaşlar önceden ikaz etmiş olmalarına rağmen gözlerime inanamamıştım.

Bu bir yana, bu olay Stalinizm ile Troçkizm arasındaki farkı da açık seçik ortaya koymuştu. KP'nin asıl amacı işçi hareketini savunmak ve onu seferber hale getirmek değil, Kremlin bürokrasisinin çıkarlarını savunmaktır.

Öte yandan Stalinist partilerde hiçbir şeyden şüphe edilmez, hiçbir şey tartışılmaz, yukardan, yani Moskova ya da Havana'dan gelen emirler uygulanır.

-Bazıları Stalinizmin “düşmanı tahrik etmemek gerekir” biçimindeki anlayışını savunur. Örneğin Fidel Castro, Sandinistlere, emperyalizmin Nikaragua’yı işgal etmemesi için Contadora’yı (11) desteklemeleri, burjuva seçimleri düzenlemeleri, burjuvaziyi mülksüzleştirmemeleri gerektiğini ve devrimi savunmak için silahlanmaya ancak böylece zaman bulabileceklerini söylemişti. Bir başka örnek de şu: Castro, Latin Amerika ülkelerini dış borçlarını ödemeye ve Reagan’ı, devrim olmaması için dış borç ödemeleri üzerindeki baskıları hafifletmeye ve bir moratoryum ilan etmeye çağırmaya davet etmişti. Castroculara göre bütün bunların hedefi devrimi kolaylaştırmak...

-Önce şunu söyleyeyim, burjuvazi birkaç yüzyıllık egemenliği sırasında politika hilelerini çok daha iyi öğrenmiş ve çok daha güçlü haber alma mekanizmaları kurmuş bir sınıftır. Onun aldatılmasının bu kadar kolay olduğuna kim inanır? Bir an için farzedelim ki Castro’nun ve Sandinistlerin amacı gerçekten emperyalizmi aldatmak. Bu takdirde sosyal demokrasinin, emperyalizmin, Papa’nın, Meksika, Venezüella, Kolombiya, vb. hükümetlerinin hepsinin ahmak olduğunu kabul ediyoruz demektir.

En iyi yanıtı Meksika dışişleri bakanı vermiştir: Le Monde Diplomatique muhabiri ona buna benzer bir soru sorduğunda, hükümetinin ahmak olmadığını söylemiştir. Ve kendi diplomatik diliyle Castro’nun gerçekte Meksika hükümetine karşı tüm mücadeleyi içten bir biçimde frenlemeye çalıştığını anlatmıştır.

Aynı şey Kolombiya devlet başkanı Belisario Betancur için de geçerli. Castro Kolombiyalı gerillaların Betancur’u iyice sıkıştırdığı bir dönemde gerillaları eleştirdi ve Betancur’a dayanışma mesajları gönderdi; tabi başkan da Castro’yu en iyi arkadaşı olarak kabul etmek ve bunu kamuoyuna duyurmak hakkına sahip oldu. Herhangi biri ona bunun bir manevra olduğunu söyleseydi, tıpkı Meksikalı bakan gibi “ben ahmak değilim ve Castro bana dostluğunu kesin olarak kanıtlamıştır” derdi. Ayrıca Castro’nun ikili oynamadığını, çelişik politikalar izlemediğini söylerdi.

Konuşmak bir tavidir. Eğer Castro iki yıl boyunca s¼rekli olarak Contadora'nın desteklenmesi gerektiğini tekrarlarsa, milyonlarca Latin Amerikalı Contadora'yı destekler. Aksi takdirde Castrocular, Castro boyunca "Yaşasın Contadora", "Contadora'yı destekliyoruz" diye tekrar edip dururken iki y¼z milyon Latin Amerikalıyı Contadora'ya karşı m¼cadele etmeye nasıl ikna edebileceğimizi bize anlatmak zorunda.

-Zaman kazanmak, emperyalist baskıyı savuşturmak, Nikaragua devriminin g¼çlenmesini ve silahlanmasını beklemek amacıyla Contadora'yı desteklediği ileri s¼r¼lebilir.

-Kitle hareketi bilinci sorununa d¼nelim. Eğer Castro Reagan'a dış borç ¼demeleri ¼zerindeki bir moratoryumu Latin Amerika'daki sosyalist devrimi savuşturmak i¼in kabul ettiğini s¼yl¼yorsa, bunun nedeni ger¼ekten devrimi istemiyor olmasıdır...

-Neden?

-¼¼nk¼ aynı zamanda Siles Suazo'yu desteklemekte ve Bolivya proletaryasından genel greve gitmemelerini istemektedir. Ve belirleyici olan da budur. Fidel Castro s¼ylevleriyle Bolivya genel grevi sırasında grev kırıcı rol¼ oynamıştır. Kolombiya'da da aynı şey olmuştur: Onun a¼ıklamalarından sonra KP ve FARC Betancur h¼k¼metini desteklemişlerdir. İşpanya'da da askeri tersanelerdeki greve karşı Felipe Gonzales'i ve monarşiyi desteklemiştir.

B¼t¼n bu somut olaylar s¼yledikleriyle uyum i¼indedir ve devrimi istemediğini g¼stermektedir. İyi bir Stalinist olarak tek ¼lkede sosyalizm kuramını ve emperyalizmle barış i¼inde birlikte yaşamayı savunmaktadır. Angola'da yarı ger¼ek¼st¼ bir durum var. Karşıdevrimci gerilla ¼rg¼t¼ UNITA Rockefeller'ın petrol kuyularına saldırmakta, buna karşılık K¼ba birlikleri bu kuyuları h¼k¼met birlikleriyle birlikte savunmaktadır. Fidel Castro hemen her yerde kitle hareketine karşı gerici h¼k¼metleri desteklemektedir. S¼yledikleri ile yaptıkları birbirini

tutmaktadır.

Kısa bir süre önce aynı şeyi Sandinist Cephe de yaptı. Örneğin Nikaragua hükümeti kültür bakanı Ernesto Cardenal'i buraya yollayıp, Beagle olayı sırasında Alfonsin hükümetini desteklediğini kamuoyuna açıkça duyurdu.

-Dünya partisine geçmeden önce, MAS'ın (12) inşa perspektifini nasıl gördüğünüze ilişkin olarak bir iki şey söyler misiniz?

-Arjantin'de perspektiflerin iyi olduğuna inanıyorum. Birkaç yıldan beri kesintisiz olarak süren bir bunalım ortamında bizim partimiz sağlam biçimde ayakta duruyor. Yenilmemiş bir işçi sınıfı, ciddi bir parti ve çok sayıda kadro var.

Bu arada her şeyin düzgün olarak gideceğini düşünmemek gerekir. Bazı büyük yetersizliklerimiz var. Örneğin, diktatörlük döneminde çok sayıda kadro fabrikalardan ayrılmak zorunda kaldı ve bu durum üstesinden gelinmesi zor sorunlar doğurdu. Bu, sorunlardan yalnızca biri.

Ne olursa olsun şu bir gerçek: Öncünün içine sağlam bir biçimde girmiş, ulusal düzeyde örgütlenmiş, tüm kesimler tarafından tanınmış ve son derece dinamik bir sınıf mücadelesi içine yerleşmiş durumdayız. Mevcut durumu oldukça doğru bir biçimde kavramış durumdayız. Gerçeklik bizim tahlillerimizi doğruluyor. Tabii genel yönlerini kastediyorum, çünkü tahlil hiçbir zaman bütünüyle ya da tüm nüanslarıyla doğrulanamaz. Partimiz Arjantin işçi sınıfı içinde inşa oluyor ve bir geleneğe ve deneyime sahip. Bu nedenle gelecekte umutlu olmak için epeyce neden var.

Dipnotlar:

1.) Bkz. Komünist Manifesto, K. Marx ve F. Engelsi ilk paragraflar.

2.) Bkz. Fransa'da Sınıf Mücadeleleri, K. Marx.

3.) Mujeres, greneros y capitales, Meksika, 1982.

4.) Jose A. Martinez de Hoz, Buenes Aires’li büyük toprak sahibi, Arjantin’de 24 Mart 1976 darbesi sırasında kurulan askeri diktatörlüğün ekonomi bakanı.

5.) Kristian Rakovski (1873-1941), Bulgar devrimci. Rus devrimine katıldı ve 1919’da Bolşevik Parti Merkez Komitesine seçildi. Troçki ve öbür Bolşevik önderlerle birlikte partinin ve işçi devletinin bürokratikleşmesine karşı mücadele amacıyla Sol Muhalefeti kurdu ve 1927’de Bolşevik Parti kongresi sırasında temsil etti. 1928’de partiden atıldı ve Sibiryaya sürgün edildi. 1936’da görüşlerini değiştirdi ve Moskova’ya geri döndü. Çen Duziu (1879-1942), Çin Komünist Partisi’nin kurucularından ve 1921’den 1927’ye kadar genel sekreteri. Komintern’in Stalinist yönetimi tarafından 1927 Çin devriminin yenilgisinden sorumlu tutularak partiden atıldı. 1930’da Sol Muhalefete katıldı. 1932’de Çan Kay-Şek hükümeti tarafından tutuklandı ve yaşamının geri kalan bölümünü hapiste geçirdi.

6.) Entrizm, kitlesele işçi partilerinin içine girerek bu partilerin önderliklerine karşı mücadele etme taktiği.

7.) Ernest Mandel, ünlü Marksist ekonomist, IV. Enternasyonal-Birleşik Sekreterlik’in ve Belçika seksiyonunun önderi. Michel Pablo, Yunanlı Troçkist, II. Dünya Savaşı’ndan sonra IV. Enternasyonal’in önderi. “Entrisim sui-generis” taktiğinin, yani uzun süreliğine Stalinist partilerin içine girme taktiğinin mimarı. Daha sonraları Troçkizmden koıtu.

8.) Bolivya’da Mart 1985’te başlayan ve on altı gün süren madenciler grevi.

9.) Hugo Blanco, Arjantin’de öğrenciyken Moreno’nun önderliğini yaptığı Troçkist akıma kazanıldı. Altmışlı yılların başında Peru’da Convencion ve Cuzco’da büyük köylü mücadelelerinin önderliğini yaptı. Mücadelenin yenilgiye uğramasından sonra sekiz sene hapiste kaldı. Daha sonra Troçkist ittifakın önderliğini üstlendi ve parlamento temsilciliğini yaptı.

10.) 1905 (Lenin’e göre “Ekim’in genel provası”), Şubat 1917 ve Ekim 1917 devrimleri.

11.) Contadora Grubu, Orta Amerika’da “istikrarı” ve bölge barışı”nı tesis etmek üzere Meksika, Panama, Kolombiya ve Venezuela hükümetlerince imzalanan bir anlaşmayla kuruldu. Kısa süre sonra öbür Latin Amerika hükümetleri, ABD Kongresi ve Avrupa Parlamentosu tarafından desteklendi. Temel önerileri, “21 Nokta” diye adlandırılan ve Eylül 1983’te imzalanan bildiride sıralanmıştır. Buna göre Nikaragua, Salvador gerillalarını desteklemekten vaz geçecek, silah yardımında bulunmayacak, kendi topraklarında üs vermeyecek ve “ulusal uzlaşma” temelinde Nikaragua’daki kontralara, yani karşıdevrimci gerillalara

politik haklar tanıyacaktı.

12.) MAS, Arjantin'deki Troçkist "Sosyalizme Doğru Hareket" partisi. Moreno'nun önderliğinde kurulan parti uluslararası İşçi Birliği-Dördüncü Enternasyonal'in en büyük seksiyonlarından biridir.